

ת"ו נמל"בין פרק ארבע מיתות - סימן לג בסנהדרין

בשלילת א' משני התנאים, אי משום דלענין מלקות ליכא גזירה ד'תורה אחת', אי משום דחסימה מוגדרת כעבירה שיש בה מעשה [ואילו היה בחסימה חיוב קרבן, היה מתחייב החוסם בדיבור שיש בו עקימה]. אבל כדי לפטור בדיבור שיש בו עקימה משום הואיל ואיתיה בדיבור שאין בו עקימה, מסתבר ליה להרמב"ן דבעינן ב' התנאים הנ"ל, דאין

לך בו אלא חידושו. מיהו כיון דעיקר הסוגיא כאן ובב"מ (שם) עוסקת בהגדרת איסורי התורה אם נחשבים כאיסורים של מעשה, האריך והדגיש הרמב"ן יותר את החילוק שחסימה עיקרה במעשה, אך שני התנאים כאחד נצרכים לענין הפטור בעדים זוממין. אך במיוחד לר"ן הביא רק את החילוק בין קרבן למלקות, עיי"ש.

סימן לג

(דף סה:)

מיתה וקרבן כאחד

בביאור דברי התוס' סה: ד"ה יצאו, והמסתעף לענין חטאת כבן נה.

התכתבות עם הגרא"צ קרפט שליט"א

מהאי קרא
גופא ילפינן
לחייב מיתה
בשוגג

ולתרץ לשי' רש"י, י"ל: א] אי לא מיעוטם מקרא מקרבן, היינו אומרים באמת דשוגג פטור בב"נ, דאטו איכא קרא דאזהרתן מיתתן בשוגג, ודווקא שהיה לו ללמוד ילפינן מסברא או מאבימלך, ולא שוגג גמור.

איצטריך
קרא
בהודאת
עצמו

ב] למה שדנו אחרונים (ע' ס' המפתח מלכים סופ"ט) דאין ב"נ נהרג בהודאתו ע"פ עצמו, ומסתמא קרבן היה חייב ע"פ עצמו, (ואף דקיי"ל פיהם דיבר שווא, לא גרע מכל אאמע"ר דכשבא להתכפר נאמן, וי"ל), וא"כ שייך כמו תירוץ התוס' בסנהדרין בעדים זוממין שהודו ע"ז עצמן.

הא דאין
מיתה וקרבן
כאחד הוא
מדין
קלב"מ,
ואינו שייך
בגוי

ג] למש"כ חמדת ישראל בקונט' נר מצווה (מצווה שנב, דף ע"ז. מדה"ס) דכוונת תוס' שא"א בשוגג להתחייב מיתה וקרבן מטעם קלב"מ, א"כ ידוע הנדון בקמאי (עירובין סב.) אם בב"נ אמרי' קלב"מ, [ומהפלא, בשו"ת מהרי"ל דיסקין (ק"א סי' ז) שנסתפק מעצמו

מכתב רבינו שליט"א:

מה שהקשה בתו"כ ראש דיבורא דחובה, דממעט נכרים מקרבן על ז' מצוות ב"נ, והרי נהרגין גם בשוגג, ובתוס' סנהדרין (סה: ד"ה יצאו) מבואר דל"ש מיתה וקרבן כאחד, קדמו בקושיא זו בשו"ת בן פורת (ח"א סי' ד' דף טו:) והעיר מעוד מקום בתו"כ, [ופלגא מהקושיא הביא גם בבית האוצר (ח"א ראש כלל נב)], אך לא כמו שהקשית בסתם, רק דווקא לשי' רש"י (מכות ט.) דב"נ חייב בשוגג, אך רוב ראשונים פליגי וס"ל דווקא בשגגת הדין ולא בשגגת המציאות. [ואם נימא דאחיעזר (ח"ג סי' פא סוף סק"א) שכתב דאם הטעו אותו פטור, סתם דבריו גם לרש"י, א"כ מיושב הקושיא, אך זה חידוש לומר כן]. ומה"ט תימה על מה שדייקו אחרונים בלשון רמב"ם (מלכים רפ"י) דב"נ ששגג פטור מכלום, דהך 'מכלום' רצ"ל דלא נחשב למעשה עבירה כלל ושרי להכשילו בה, מנלן זה, די"ל הכוונה לפוטרו מקרבן כתו"כ.

למה צריך
קרא למעט
גוי מהטאת
הרי ב"נ
נהרג גם
בשוגג, ואין
מיתה
וחטאת
כאחד

נמל'כין

סנהדרין דף סה:

בסנהדרין תלז

בזה]. (אלא אם נימא דכל הקושיא לרש"י, ונקוט דלרש"י בעירובין קלב"מ פוטר בגוי).

אם כי עצם פי' החמד"י בתוס' (וכ"פ השואל בשו"ת בנין ציון החדשות סי' קנג) צ"ת, דהרי בקרבן לא פטר קלב"מ כמו שהקשה חמד"י עצמו. ותירוצו דמיתה מכפרת, אין מובן, דבכ"מ שכתבו תוס' דקרבן לא נפטר איירי ג"כ בעונש מיתה, עי' תוס' פסחים כ"ט. א, ובשלמא מש"כ תוס' כתובות ל: (ופסחים בדיבור הקודם) גבי כרת, י"ל כיון דנפשו נכרתת אין זו כפרה, אך חייבי מיתות ב"ד מבואר בכ"מ דהוי כפרה וכנידון החמד"י עצמו, ואולי פליגי על תוס' בפסחים גבי מיתה דהוצאה כ.

מיתה פוטרת מקרבן אך לא כרת

ומש"כ בשו"ת בנין ציון החדשות הנ"ל בביאור התוס', דהא דקלב"מ לא פטר מקרבן דווקא בביירות, שעל א' קרבן וא' מיתה, אך כשהקרבן ומיתה על אותו חטא שייך קלב"מ גם בקרבן. ולכאז' אזיל בתר איפכא דכששני העונשים על אותו חטא עצמו לא אמרי' קלב"מ כמ"ש תוס' (ב"ק ד.) בכופר, ועי' או"ש (מעילה פ"א) באורך.

בקרוב ומיתה על שתי עבירות שונות אי נפטר מדין קלב"מ

ומחזורתא בכוונת תוס' כמ"ש בשו"ת בן פורת הנ"ל מדנפשי' (ומהתימה על בקי כמותו שלא ציין לתוס'), דאם מזיד חייב מיתה בלבד, אטו נחמיר עליו בשוגג שיתחייב גם מיתה וגם קרבן.

ביאור אחר בהא דאין מיתה וקרבן כאחד

ואולי לפי דרך זו בתוס' ג"כ נוכל לתרץ הקושיא על רש"י, דהתינח בזוממין

שבעצם הם ישראלים ושוגג קיל לגבייהו בכל התורה, א"כ נהי דהושוו בעונש הזמה שוגגין כמזידין, מ"מ לא נחמיר טפי, אך נכרים לשי' רש"י דשום שגגה אין פוטרין ואפילו כשלא הי' להם ללמוד ואפי' כשהוטעו, א"כ בעצם לדידהו שוגג לא קיל טפי ממזיד, רק קרבן שייך בשגגה דווקא, אך התוצאה דשוגג יש ב' עונשים אינה מופרכת, ודו"ק.

א"ד ידידו דו"ש באהבה

שאול

מכתב הרא"צ קרפמ:

לכבוד הגאון הגדול וכו' רבי שאול אלטר שליט"א. שמחתי שמחה גדולה במכתב הפוקח את העינים ואת הלב.

בנאמנות גוי באיסורים

א. במש"כ הדר"ג שליט"א די"ל באופן שאין עדים, יל"ע להמבואר ביבמות פז: ורש"י שם ד"ה אישתיק שמה שאדם נאמן להביא חטאתו ול"ח לחולין בעזרה הוא מפני שעד אחד נאמן באיסורים דמזה ילפינן שם שנאמן, א"כ בגוי שלכאז' אינו נאמן באיסורים בע"כ דהס"ד שיביא קרבן היינו כשיש עדים (וכבר רמז הד"ג שיש לדון בזה).

אם היתה שייכת חטאת בגוי אי הוי חובה או רשות

ב. לפי"מ שהביא לבאר בתוס' שאין מיתה וקרבן משום קלב"מ, נתעוררתי שאולי י"ל שגם להס"ד שגוי היה מביא חטאת לא היה חייב בזה, שהרי אי"ז מז' מצוות ב"נ אלא שהיה רשאי להביא אם ירצה

א. ואולי גם החמד"י דמייתי כללא דבקרוב ליכא קלב"מ, כיוון דווקא לכרת, ולא לתוס' דמיתה ב"ד.

ב. וכן משמע מבין רמזותיו של הגהות בעל שער הלקוטות (בש"ס וילנא) בסנהדרין שם, וכן בהגהו' מהרש"ם לתוס' פסחים כ"ט ע"ש.

ג. ואולי גם בנין ציון לזה ולא ביאר היטב (ובחמד"י, קשה לפרש בלשונו כן), אך בהגהו' מהרש"ם לתוס' פסחים כ"ט. מבואר דמפרש משום קלב"מ בחד מעשה ע"ש.

ד. הוספה מדברי רבינו שליט"א בשולי המכתב: מ"ש שלא היה הגוי מחויב בחטאת, לא נראה, עי' כריתות כה. בסוף העמ'. ומ"ש שאינו מכלל ז' מצות, זה מפרטי המצווה כמו העונש שלה,

(וכ"מ קצת מפירוש תוס' אחרות בתו"כ הנדמ"ח שכ' שאין מקבלין מהם חטאת כמו שמקבלים נדרים ונדבות), ולפי"ז ל"ש קלב"מ כי אי"ז חיוב.

ג. מש"כ הדר"ג שגם בדבר אחד אין אומרים קלב"מ על קרבן, מצאתי בס"ד שכן כתב הריטב"א בשבועות לו. ד"ה או דילמא הא והא עבדינן ליה שכ' דלגבי קרבן לא דרשינן ואי אתה מחייבו שתי רשעיות, אף דמייירי שם בדבר אחד דהיינו מלקות ואשם על שבועת הפקדון.

בהודאה מרובה

אהרן צבי קרפט

מכתב רבינו שליט"א:

בס"ד, ד' כסלו תשע"ג.

א. דווקא אחר צריך לדין ע"א, אך אדם על עצמו האריכו קמאי ובתראי שהוא מגדר אחר, ויש שלמדוהו מאו הודע, וא"כ ה"ה בגוי אם נכלל בפרשה [ובלא"ה גם בעדים, י"ל דהשגגה שלו ידוע מפיו שאינו מזיד, ואכמ"ל, וא"כ צריכין לדבריו].

ואגב למש"כ רש"י עצמו (דלשיטתו קעסקינו) דע"א באיסורין מדשרי לאכול אצל חבריו (יבמות פח.), אטו גוי לא יאכל בביתו או בבית גוי אחר אלא בעדות ישראל שאין כאן אמ"ה, ומסתברא דהואמנו לגבי עצמן, ואף שאין די בזה שאנו נקריב קרבנם (וידוע הנוסחאות בשטמ"ק ב"מ ג.), מצטרף למש"כ בגדר או הודע בגוי.

ועוד משכחת בבא להקריב בגירותו על חטאו בגויות, ואף דבסו"פ ב' דכתובות גוי אין נאמן בגירותו, לגבי חיוב עצמו שהיה מוטל עליו בגויות ולא האמנוהו

קלב"מ
בקרבן
ומלקות על
עבירה אחת

גוי נאמן
באיסור
הנוגע
לעצמו

נאמנות גר
לעצמו
בדברים
שיודע ממנו
שהיה גוי

אז י"ל דשאני, וכן למש"כ יבין דעת (סי' א) לגבי עבד דבמוחזק לכשר מהני עדותו כשנשתחרר י"ל ה"ה בגוי [שהשוו יחד בגמ' שם].

אך א"צ לכ"ז, לפמש"כ בסנהדרין (עא:): דהשתא פטור ממיתה א"כ אף בעדים כשרים משכחת לה, אם נימא דעל חיוב הקרבן לא אמרי' דאשתני פוטרו, עכ"פ בהני עברות כעריות וע"ז דחייב ישראל בקרבן ואכמ"ל. [אך יל"ד כיון שבגויותו היו עדים שיכלו לחייבו מיתה אולי לא נתחייב בקרבן אף לכשיתגייר ול"ד לעובר בלי עדים, ובשלמא באיכא עדים פשוט דלא נחייבו קרבן אך בכה"ג דנתבטל חיובו, יל"ד. וי"ל].

ועוד משכחת בהעידו פסולי עדות [אשה דמפו' בגמ' דפסולה להורגו, וע"ש במאירי דה"ה שארי פסולי עדות], ונימא דבאיסורין כקרבן מיהמנו. ואכמ"ל.

ואם נימא דגוי שרי להקריב שלמים בבמה שלו [עי' המצוין בסהמפ"ת פ"ג ממעה"ק ה"ב וספ"ט ממעה"ק] ונימא דה"ה חטאת (אף דישראל לא מקריב חובות) פשוט דל"ק ענין נאמנותו.

ב. השתא דאתית להכי, אולי לא יקשה מתו' סנהדרין גם לפי' אחרים, דסו"ס כיון שהוא כעין נדבה ל"ש לומר דימנע ממנו כשיש עליו חיוב מיתה (ובפרט באופן שלא נהרג מאיזה סיבה ורוצה כפרה), ומשא"כ אם הוא חיוב ופטורו בשורש חיובו.

- יל"ד לפ"ז בעולה שמכפרת על עשה אבל אינה חובה גמורה, דגם למ"ד דשייך

לחייב גר
בקרבן
מחמת
שפקע ממנו
החיוב
מיתה

קרבן בגוי
כשהעידוהו
עדים שלא
נאמנים
להמיתו

אם חיוב
מיתה פטור
מקרבן
רשות

או שנכלל בדינים, (כמדוי' יל"ע בס' מנחת אברהם (גרבו) בנדון זה). ומ"ש מתוס' אחרות, לדעתי אין כאן גם קצת משמעות, וההשוואה רק שלא תימא ששייך קרבן בזה כמו בזה, ואם הי' דוגמא של חובה היו מדמים לו.

נמל בין

סנהדרין דף סו.

בסנהדרין תל

קלב"מ ליפטר מקרבן, כאן אכתי רמי עלי' כפרה דעולה.

מספק ולכן רשאי לאכול אצל חבריו מספק אבמה"ח.

ג. כבר ציינו מהרש"ם הנ"ל בתו' פסחים כ"ט. (בהג"ה ראשונה).

תשובת רבינו שליט"א:

בס"ד, אור לט' כסלו תשע"ג ירושל"ו.

לידידי הרב רא"צ.

ידידו דוש"ת באהבה

שאו

מכתב הרא"צ קרפט:

במש"כ הדר"ג שליט"א להקשות איך גוי אוכל אצל חבריו הא שמא הוי אבר מן החי, לכאוי יש להעיר לפי מש"כ הפמ"ג בספרו תיבת גמא עה"ת (פרשת נח אות ב) לדון שבבני נח ספק איסורא לקולא, והרי גם מה שע"א נאמן זהו רק בחתיכה ספק חלב ספק שומן דלא אתחזק איסורא, וממילא בכה"ג בגוי אי"צ כלל ע"א ומוותר

ספיקא
דאיסורא
בגוי

סימן לד

(דף סו.)

בענין מקלל אביו ואמו

וביאר דס"ד לחייב מקלל אבי אביו משום לתא דקללת אביו, כי המקלל אדם סתם נכלל בזה גם קללה לזרעו, כדמצינו אצל נח שאמר 'ארור כנען' ונשאר הקללה גם לזרעו, ה"ה המקלל אבי אביו הוי ממילא כמקלל אביו, וקמ"ל קרא דאפ"ה כיון שלא קללו בפירוש פטורא.

א) במשנה (סו.) המקלל אביו ואמו. אי' בתו"כ (פ' קדושים פ"ט) 'כי יקלל את אביו - ולא את אבי אביו, ואת אמו - ולא את אבי אמו', ובשפ"א (יו"ד ריש סי' רמא) הבין דהוי מיעוט גמור, לפיכך תמה מה ס"ד לרבות אבי אביו דאיצטריך קרא למעוטי, הא בקרא אביו ואמו כתיב,

בדרשת
התנ"ך
'אביו ולא
אבי אביו -
האם הוי
מיעוט גמור
או
משמעות
לישנא

א. הרצ"י דמן יצא לדון במי שקילל ציבור מסוים שאביו בכללו, כגון שקילל את יושבי העיר שדר בה אביו או את כל ישראל, האם חייב משום מקלל אביו (ע"י מנ"ח מצוה רלא אות ב, מצוה רס אות ו אות יח).

השיב רבינו שליט"א: לדעת השפ"א כאן דהמקלל אבי האב נכלל בזה קללה לאביו, ואעפ"כ מיעוטיה קרא הואיל ולא קילל את אביו בפרטות להדיא, פשוט לכאורה דה"ה במקלל ציבור מסוים שאביו בכללם, אך לפי שאר מפרשים דהמיעוט הוא שאינו חייב על קללת אבי אביו מצד עצמו, לא מוכח מכאן מידי.